

Vođenje čistih knjiga u privatnom sektoru

Ja prvo hoću da se zahvalim organizatoru na pozivu da učestvujem u ovoj konferenciji. Retko ko ima sluha da prepozna značaj tačnog pouzdanog finansijskog izveštavanja, naročito kada je reč o borbi protiv korupcije.

Pouzvani finansijski izveštaj poslovnih entiteta koji posluju u privatnom sektoru, predstavljaju ne samo pretpostavku za zaštitu interesa investitora, poverilaca, države, zaposlenih, celokupne javnosti, već zapravo predstavljaju jedan od instrumenata koji treba da onemoguću korupciju.

Pitanje je - kako to vođenje čistih knjiga, pa i finansijski izveštaji koji se na osnovu njih sastavljaju, mogu doprineti smanjenju korupcije?

Meni se čini da su dva načina na koji možemo uticati na nivo korupcije korišćenjem finansijskog izveštavanja. Ako se u privatnom sektoru ili bilo gde vode čiste knjige, onda će svakako oni koji imaju sklonosti ka korupciji, biti obeshrabreni, jer će transparentnost poslovanja kome će doprineti vođenje čistih knjiga, predstavljati svakako jednu od prepreka da se tome pristupi.

S druge strane, vođenje čistih knjiga će omogućiti da se prepoznaju transakcije koje su povezane sa korupcijom. U Republici Srbiji, finansijski izveštaj preduzeća danas pružaju informacije koje su po mom uverenju mnogo manje pouzdane, nego što su bile pre pet godina.

Prema podacima Centra za bonitet NBS, čak 52% od ukupnih izveštaja koji se predaju, u da tako kažem u papirnoj formi, ovom Centru, sadrži formalne greške - matematičke i računске greške. Što će reći da u bilansu stanja, na primer, aktiva nije jednaka pasivi.

Naravno da bi ovaj broj verovatno bio veći, da oni koji se predaju u elektronskoj formi, tu vrstu grešaka ne mogu sadržati. Prosto računar onemogućava nastanak takve vrste grešaka.

Čak 5 do 6% od ukupnog broja pravnih lica uopšte ne preda svoje finansijske izveštaje iako je na to obavezno. Ovi podaci meni govore više o odnosu i države i privatnog sektora, menadžera, pre svega, prema finansijskom izveštavanju.

Prosto je nedopustivo da vam jedan menadžer potpiše izveštaj koji je netačan, čak i formalno. Neću da govorim u ovom trenutku o suštinskoj netačnosti, dakle o pogrešnom procenjivanju pozicija, nego čak ni toliko da zadovolji zakonsku formu. To je ono što je po meni jedan ozbiljan signal koji treba država da uzme u razmatranje.

Ako bismo postavili pitanje - zašto je došlo do pada pouzdanosti finansijskih izveštaja? Meni se čini da postoji veliki broj razloga. Ja sam ovde izdvojila tri.

Prvo, čini mi se da smo brzopleto 2002. godine prešli na prihvatanje međunarodnih standarda kao neposredne osnove za finansijsko izveštavanje. Moram ovde odmah da kažem da ne mislim da je pogrešno primenjivati Međunarodne računovodstvene standarde. Ne, naprotiv.

Uvek sam isticala da prelazak na međunarodne računovodstvenene standarde može samo podići kvalitet finansijskog izveštavanja u Srbiji. Ali, je taj prelazak pretpostavljao određene pripreme koje su ovde apsolutno izostale. Ne da su bile neadekvatne, nego ih uopšte nije ni bilo.

Drugi razlog je da imamo nerazvijenu revizorsku profesiju.

Treći razlog je, ne postoji razumevanje zašto su finansijski izveštaji važni.

Kad sam rekla da je odluka o primeni standarda brzopleta, recimo u trenutku kada je ona doneta, mi nismo imali prevod na srpski, Međunarodnih računovodstvenih standarda.

Dakle, Zakon o računovodstvu i reviziji kaže „finansijski izveštaji se sastavljaju u skladu sa MRS,,. Kada računovođa pita „Izvinite, a gde su? pa imate samo na engleskom.

Godinu dana je trebalo da se napravi prevod. To je ozbiljan, težak, odgovoran posao. Jedva smo posle godinu dana uspeali da napravimo napravimo valjan prevod.

Kada sam rekla da je odluka brzopleta, mislila sam na još nešto. Vi napravite prevod, nametnete obavezu računovođama. Kada oni to da nauče? Standardi broje na hiljade strana. Kada neki računovođa da savlada to što standard traži?

Mi smo još imali sreće, jer je naš Zakon o računovodstvu i reviziji iz 1996. godine bio u velikoj meri usaglašen sa odredbama četvrtre direktive EU. Tako da je znanje naših računovođa bilo saglasno sa zahtevima koje sadrže Međunarodni računovodstveni standardi. Međutim, oni nisu znali mnogo toga što standardi još traže.

Nisu bili pogrešno edukovani, ali su bili i sada jesu, nedovoljno edukovani.

Obuka koja je vršena, koja je usledila ekspost, je bila i nedovoljno obimna i ne baš sasvim kvalitetna. Ono što se kasnije računovođama davalo da bi se oni uputili u primenu standarda nije zadovoljavalo kriterijume koji bi morali biti ispunjeni.

S druge strane, nametnuta je zakonom obaveza o reviziji svih velikih i srednjih preduzeća. Mislim da ćete se složiti samnom da kapaciteti revizorske profesije u Srbiji ni izdaleka nisu dovoljni da bi se ona uradila na pravi način. Broj preduzeća čije izveštaje treba revidirati i broj ovlašćenih revizora nalaze se u velikom raskoraku.

Posledica toga je, to smo sada u poslednjem zakonu dobili, da se revizija mora izvršiti zaključno sa septembrom mesecom. Izvinite, meni ako bih bila investitor ili kao poverilac

revidirani izveštaj firme kojoj treba da dam kredit ili čije akcije treba da kupim, koji ću dobiti u septembru, za prošlu godinu ne znači ništa. Ja prvih devet meseci treba da sedim i da čekam kada će oni da sastave izveštaj o reviziji, da bih mogla da se pouzdam u podatke koji su tamo prezentirani. To jednostavno nije prihvatljivo.

Ne postoji sistematski nadzor nad kvalitetom revizije. Mi nemamo u državi organizovanu kontrolu kako te revizorske kuće rade, kako se daju mišljenja. Naravno, nemam čvrste dokaze. Ali, znate, kada iz nekoliko izvora čujete da se mišljenja često daju, čak i onda kada firme nisu viđene, samo na bazi izveštaja, dakle niko nije ni otišao u tu firmu, onda imate ozbiljnih razloga za rezervu povodom svakog mišljenja na koje naiđete, a koje su naši revizori dali.

Šta je država trebalo da uradi a šta nije uradila? Znate, meni je jasno da se naša zemlja, kao i mnoge zemlje u tranziciji, suočava sa brojnim problemima i da sigurno finansijsko izveštavanje nije baš prioritet. Ali, zbog značaja i uticaja koji ima na ostala područja, mislim da je finansijsko izveštavanje moralo imati mnogo bolji tretman nego što je imalo od strane države.

Kada ovo kažem onda mislim na to da nam je tri godine trebalo da promenimo Zakon o računovodstvu i reviziji, za koji se znalo gotovo u trenutku usvajanja i odmah posle toga da ima ozbiljnih slabosti. Na te slabosti je ukazivano, ali tri godine je prošlo dok su samo neke od njih kroz novi zakon otklonjene.

Ako pogledamo odnos države ili ako merimo odnos države prema finansijskom izveštavanju time kako je Ministarstvo za finansije opremljeno kadrovima koji se razumeju u računovodstvo i finansijsko izveštavanje onda moram reći a je ocena nepovoljna. U Ministarstvu finansija imate jednog čoveka koji se bavi pitanjima finansijskog izveštavanja i dvoje-troje mladih saradnika. Tu je potrebno da postoji ozbiljna ekipa ljudi koja će se ovim pitanjima baviti. To ne može biti svedeno, to nikada nije bilo svedeno samo na jednog čoveka, a danas je upravo tako.

Sve je to rezultiralo padom poverenja korisnika u finansijske izveštaje i naravno rezultiralo je time da je društveni status računovodstvene profesije nedopustivo nizak. Danas kada kažete da ste računovođa, gledaju vas kao - ma dajte, šta on zna, šta će nama to. I danas ćete, verujte mi, naići na direktora preduzeća koji doživljavaju vođenje knjiga, sastavljanje izveštaja kao neprijatnu obavezu kojuim je nametnuo zakon.

Ne gledaju na vođenje knjiga, na prezentiranje informacija kao priliku koju treba iskoristiti da bi svoju firmu predstavili na najbolji mogući način. Ne, to je nešto što se mora i uradićemo samo ono što se mora i ništa više od toga. Sve dok se ta klima i takav odnos prema finansijskom izveštavanju ne bude promenio bojim se da nećemo napraviti napredak na tom području.

Zakon o računovodstvu koji je donet 2006. godine, dakle kao reakcija na slabosti zakon donetog 2002. godine, je napravio izvestan pomak. On je na racionalniji način definisao normativnu osnovu izveštavanja. U Zakonu od 2002. godine svi su morali da primenjuju

standarde. Znači, i onaj koji je vodio kiosk morao je svoje finansijske izveštaje da sastavlja prema MRS, što je apsurd.

Sada je zakon iz 2006. godine napravio podelu preduzeća, odnosno obveznika za vođenje knjiga, tako da preduzetnici i mala preduzeća primenjuju Pravilnik, što opet nije najsrećnije rešenje, ali je bolje nego što je bilo, kada se primenjivao MRS. Srednja i velika preduzeća primenjuju MRS.

Napravljena je i Komora revizora, koja treba da vodi računa ili da se brine o kvalitetu obavljenih revizija, da se brine o unapređenju revizorske profesije u celini. To je, naravno, dobro.

Stvorena je osnova za imenovanje Nacionalne komisije za računovodstvo, koja ima zadatak da prati primenu direktiva EU, koje mi nemamo ovde kao neposredno primenjene i Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda revizije.

Šta taj zakon nije uradio, znači šta je ostalo kao problem. Ostao je problem prevođenja standarda. Pogledajte sajt ministarstva. Tamo piše - standardi koji su važili do 2003. godine. Danas je 2007. godina. Od 2003. do 2007. promenjen je veliki broj standarda, doneti su mnogi novi standardi. Pitam se, na osnovu čega naše računovođe, naše firme, sastavljaju svoje izveštaje. Na bazi standarda koji su važili do 2003. godine. To je nešto ne može tolerisati. Samo zato što zakon, ni prethodni ni ovaj, nije predvideo ko je dužan da uradi prevod, ko će uraditi verifikaciju prevoda i tek onda, u kom roku prevod mora biti stavljen na sajt. To mora da kaže zakon, to ne može biti prepušteno dogovorima i prevogovorima. To jednostavno mora biti jasno rečeno.

Zatim, zakonom nisu adekvatno uređena zvanja. Pogledajte, u Zakonu o računovodstvu postoje samo revizorska zvanja. Nemojte me pogrešno razumeti. Ne da nemam ništa protiv revizije, naprotiv, ali ne zavisi kvalitet finansijskih izveštaja i kvalitet vođenja knjiga samo od revizije. Pa, valjda oni koji to rade, a to su računovođe, moraju biti edukovani, moraju biti sertifikovani, da bi mogli da rade taj posao.

Sada prema zakonu knjige može voditi ko god hoće. Nikakav sertifikat mu nije potreban. Ništa. U zakonu ne postoji zvanje računovođe. Postoji ovlašćeni revizor i ovlašćeni interni revizor. Računovodstvena profesija do tog nivoa je apsolutno prepuštena profesionalnim organizacijama. Dakle, zakonodavac se nije pobrinuo da taj deo računovodstvene profesije uredi.

Smatram da je uređenje upravo tog nivoa računovodstvene profesije veoma važno za čisto vođenje knjiga. Ne možete prepustiti da knjige vodi neko ko ne ispunjava tačno utvrđene uslove. Osim toga, ni u zakonu egzaktno ni u drugim pravilima profesije ne insistira se dovoljno na primeni etičkog kodeksa. Računovodstvo je profesija sa ogromnom javnom odgovornošću i za računovođe je veoma važno da poštuju pravila profesije koja su definisana u etičkom kodeksu.

Dakle, pošto zakon nije odredio šta mora da ispuni računovođa, onaj ko vodi knjige ne mora da poštuje pravila profesije koja su definisana u kodeksu za profesionalne računovođe. On ne može biti pozvan na odgovornost ni od koga zato što nije poštovao pravila profesije, jer to zakonom jednostavno nije uređeno.

Čini mi se da su izmene zakona u ovom smislu nužne. Ono što sam već jednom rekla, mislim da svi zajedno, a tu mislim i na Komoru revizora, na Nacionalnu komisiju za računovodstvo, čak ni na medije, moramo raditi na afirmaciji značaja računovodstvene profesije i finansijskog izveštavanja, jer sve dotle dok većina ne bude shvatila da se odluke donose na bazi podataka koje u velikoj meri, ne isključivo, pruža računovodstvo i da kvalitet tih odluka zavisi od toga kakve su te informacije, mi nećemo doći dotle da respektujemo ni one koji taj posao obavljaju, niti da insistiramo na tome da oni to rade kako treba. Biće nam svejedno - dobro, kako daju šta urade. To je ono što stvara prostor za korupciju. Čim imate knjige koje su nepotpune i knjige koje su neažurne, finansijske izveštaje koji su netačni, izveštaje koje niko ne proverava, šta će nam povoljnije područje za korupciju. Može se raditi šta god hoćete a da to niko niti traži niti vidi.

Šta nacionalna komisija pokušava da uradi u vezi sa pitanjima koje sam pomenula? Zadatak Nacionalne komisije je, između ostalog, da napravi strategiju i Akcioni plan finansijskog izveštavanja. Nastojaćemo da odredimo koliko smo daleko od Evrope, kada je reč o normativnoj osnovi i da definišemo šta treba uraditi da bi ta razlika bila što je moguće niža. Pokušaćemo da predložimo Vladi da formira posebno stručno telo koje će se baviti stručnim delom prevoda standarda, ažuriranjem standarda, da ne bi došli u situaciju u kojoj smo danas.

Pokušaćemo preko Komore revizora da insistiramo da se nivo revizorske profesije podigne na sprovođenje ozbiljne kontinuirane edukacije i propisivanje veoma ozbiljnih uslova za sticanje revizorskih zvanja.

Hvala vam lepo. To je ono što sam ja imala da vam kažem u vezi sa ovim.